

ROMA ANTICĂ

ROMA ANTICĂ

P

otrivit tradiției, Roma a fost întemeiată în anul 735 î.e.n. de Romulus și Remus; însă cea mai veche așezare descoperită aici datează, potrivit materialelor arheologice, de prin secolul al X-lea î.e.n. De la sfârșitul secolului al VI-lea î.e.n., Roma a devenit centru politic al republicii sclavagiste romane, iar din secolul I î.e.n. al Imperiului roman. În anul 64, în timpul domniei lui Nero, o mare parte a orașului Roma a fost mistuită de incendiu. Reconstruită în timpul Flavilor, Roma a fost mărită, mai ales sub împărații Traian, Adrian și Caracalla. Mutarea capitalei imperiului la Constantinopol (330), împărțirea imperiului (395), căderea imperiului roman de apus (476) și migrațiunea popoarelor au dus la decăderea orașului.

Imperiul roman a fost unul dintre cele mai puternice și mai mari state ale lumii antice. Cea mai veche perioadă din istoria Romei este cunoscută în istorie sub denumirea de „perioada regalității”, care ar fi durat, potrivit tradiției, aproximativ două secole și jumătate (753-509 Î.C.). Organizarea socială a Romei în această perioadă era **democrația militară**; locuitorii Romei (populus romanus) erau împărțiți în trei triburi a câte zece curii, fiecare curie având câte zece ginți. Principalele instituții ale statului roman incipient erau adunarea bătrânilor (**senatus**), adunarea poporului pe curii (**comitia curiata**), care alegea pe toți magistrații și regele (**rex**), ales de adunarea poporului. În cursul evoluției sale din această perioadă populația Romei s-a împărțit în patricieni (aristocrația gentilică) și plebei (reprezentanți ai triburilor aservite), amândouă categoriile fiind formate din oameni liberi, sclavia, incipientă, având un caracter patriarhal. În secolul al VI-lea Î.C. Roma a cunoscut o perioadă de dominație politică etruscă, care a influențat tradiția, instituțiile politice și arhitectura secolelor următoare.

La sfârșitul secolului al VI-lea Î.C. (potrivit tradiției romane în anul 509 Î.C.), la Roma s-a instituit republica, autoritatea regală fiind înlocuită prin aceea a doi magistrați, numiți la început **praetori**, iar apoi **consuli**, aleși dintre patricieni, de către adunarea poporului. Senatul, alcătuit din patricieni, a devenit organul suprem al puterii în republica romană, dând acesteia un caracter net aristocratic. În cursul unui îndelungat proces istoric (sec VI-III Î.C.) s-au efectuat importante reforme sociale, care au pus bazele organizării statului roman în forma cunoscută de istorie. Principalul conținut al istoriei interne a statului roman în perioada republicană timpurie îl constituie lupta plebeilor cu patricienii pentru pământ și pentru egalitate în drepturi politice. Lupta dintre patricieni și plebei încheiată în 287 Î.C. a dus la importante modificări în structura socială a statului roman; populația liberă a Romei s-a împărțit în caste (**ordines**), în fruntea cărora era noua aristocrație (**nobilitas**), alcătuită din vârfurile patriciene și plebeiene.

În a doua jumătate a secolului al V-lea Î.C., Roma dispunând de o excelentă organizare militară, a inițiat o politică expansionistă în Latium, apoi în Italia. În urma războiului cu coaliția orașelor latine (340-338 Î.C.), care i-a adus hegemonia în Latium și a războaielor cu samniții (343-341, 327-304 și 298-290 Î.C.), Roma a cucerit întreaga Italie centrală de pe ambii versanți ai Apeninilor. După cucerirea Italiei centrale Roma a ajuns în conflict cu orașele grecești din sudul Italiei. În urma războiului cu regele Etirului, Pyrrhos¹ (280-275 Î.C.), și a asediului Tarentului (272 Î.C.), Roma a ocupat toată Italia de sud.

După ocuparea Italiei și organizarea ei din punct de vedere politic, social-economic și administrativ, interesele Romei s-au ciocnit de cele ale Cartaginei. Lupta pentru supremație în bazinul mediteranean a dus la cele trei războaie denumite, războaie punice. În urma primului război punic, Roma a obținut Sicilia, dar forța economică, politică și militară a Cartaginei rămânea aproape intactă. În cursul celui de-al doilea război punic armata cartagineză, condusă de Hanibal, a invadat Italia, pricinuind armatei romane înfrângeri zdrobitoare la Lacul Trasimene și mai ales la Cannae. Dar tactica temporizatoare elaborată de Fabius Cunctator, precum și campaniile din Spania și Africa conduse Publius Cornelius Scipio, au hotărât soarta războiului; Cartagina a suferit o grea înfrângere la Zama și a pierdut în favoarea Romei toate posesiunile de peste mări. În urma celui de-al doilea război punic Roma a obținut hegemonia în bazinul apusean al Mării Mediterane și și-a îndreptat atenția spre răsărit (unde ocupase Iliria). În urma a trei războaie Macedonia a fost înfrântă și supusă. După înfrângerea unei mari răscoale antiromane (148-149 î.C.) Macedonia a fost transformată în provincie romană, iar în 146 î.C., după înfrângerea răscoalei Ligii Aheene orașele grecești au fost subordonate provinciei romane Macedonia. În acest timp, Cartagina s-a refăcut din punct de vedere economic; un nou război, al treilea război punic (149-146 î.C.), provocat de romani, a avut drept rezultat zdrobirea Cartaginei (care a fost dărâmată și includerea teritoriilor acesteia în provincia romană Africa.

După consolidarea stăpânirilor în provincia Balcanică și după zdrobirea Cartaginei, romanii au început ofensiva pentru cucerirea teritoriilor asiatice. În 129 î.C., regatul Pergamului și posesiunile sale au fost transformate în provincie romană; aceeași soartă a împărtășit-o Bithynia în 75 î.C.. În Asia Mică rămânea liber regatul Pontului, care sub conducerea lui Mitridate al VI-lea Eupator a încheiat în jurul lui o vastă uniune politică îndreptată împotriva Romei. În urma a trei războaie Roma a înfrânt pe Mitridate, ocupând toate teritoriile stăpânite sau controlate de acesta. Profitând de puternica criză politică a statelor elenistice, romanii au înfrânt și au transformat în provincii romane statul Seleucizilor (Siria) (64-63 î.C.) și statul Ptolemeilor (Egiptul) (30 î.C.), Roma impunându-și astfel hegemonia și în bazinul răsăritean al Mării Mediteraneene.

În secolele II-I î.C., ca urma a transformării Romei într-un mare stat maritim, s-au dezvoltat comerțul, capitalul financiar și cămătăresc și a crescut rolul cavalerilor în viața politică și socială a statului. Spre sfârșitul secolului I î.C. Roma devenise unul dintre cele mai mari și mai puternice state ale lumii antice. Creșterea imensă a numărului de sclavi în urma războaielor de cucerire și introducerea pe scară largă a muncii acestora în producție au marcat generalizarea modului de producție sclavagist la Roma. Consecințele principale ale acestui fapt, eliminarea treptată a producătorilor liberi, concentrarea pământului și formarea latifundiilor, precum și ascutirea contradicțiilor sociale au provocat o largă mișcare socială pentru înfăptuirea unei reforme agrare, condusă de frații Caius și Tiberius Gracchus. În secolele II-I î.C. au avut loc puternicele răscoale ale sclavilor din Sicilia și răscoala condusă de Spartacus. În același timp s-au răscolit și aliații italici ai Romei care, deși înfrânți au obținut cetățenia romană. Mișcarea socială a gracchilor, răscoalele sclavilor, războiul aliaților, complotul lui Catilina au fost semne ale crizei politice și sociale. Încercând să rezolve criza, conducătorii armatei, ai cavaleriei și ai plebei, Pompei, Crassus și Cezar s-au unit formând primul triumvirat (59 î.C.). Lupta pentru putere a luat forme ascutite. După ce în 52 î.C. Pompei a fost ales consul fără coleg, instituind în fapt dictatura, Cezar a trecut Rubiconul (49 î.C.) în fruntea armatei cu care cucerise Galia, a ocupat întreaga Italie, l-a înfrânt pe Pompei și pe partizanii acestuia devenind conducător unic al statului roman. Senatul l-a numit pe Cezar dictator pe termen nelimitat, tribun pe viață și cenzor. Reformele înfăptuite de Cezar au netezit calea instaurării imperiului. Lupta pentru putere, care a continuat și cu mai multă violență după asasinarea lui Cezar (44 î.C.) s-a sfârșit după un lung război civil cu instituirea principatului de către Octavian August (27 î.C.).

În timpul principatului s-a întărit proprietatea funciară mijlocie și s-au dezvoltat viața orășenească, meșteșugurile și comerțul. În secolul I î.C. și I D.C. și mai ales în perioada lui August (numită și epoca de aur a artei și literaturii romane), cultura romană a atins apogeul. Cele mai remarcabile personalități ale epocii au fost oratorul Cicero, poezii Virgiliu, Horațiu, Ovidiu, istoricii Salustiu, Cezar, Trogus, Pompeius, Titus Livius, Tacit, Suetoniu, naturalistul Pliniu cel Bătrân.

O caracteristică importantă a perioadei I-II D.C. a fost întărirea procesului de romanizare a provinciilor unde locul vechilor rânduiri a fost luat de cultura și civilizația superioară a Romei și creșterea rolului provincialilor în viața imperiului. Traian (98-117), primul provincial devenit

împărat, i-a înfrânt pe daci în două campanii sângeroase (101-102 și 105-106), transformând cea mai mare parte a Daciei în provincie romană.

În secolul al III-lea Imperiul roman a intrat în criză; pe plan politic aceasta s-a manifestat în dese schimbări de împărați, în urma războaielor civile dintre pretendenți, în slăbirea rolului aristocrației senatoriale, în creșterea rolului politic al armatei, în tendințele unor provincii de a se rupe de imperiu (Galia, Hispania, Britania și regatul Palmyrei) și în răscoale ale coloniilor și populațiilor supuse. În sec. al III-lea sunt remarcabile domniile împăraților Septimius Sever, Aurelian și Dioclețian. În timpul lui Aurelian administrația romană a părăsit Dacia, sub presiunea goților și a dacilor liberi.

Constantin cel Mare (306-337) a continuat reformele sociale și politice ale lui Dioclețian; el a împărțit imperiul în patru prefecturi (Galia, Italia, Iliria și Orientul), a mutat capitala la Constantinopol, oraș clădit de el. În anul 313 a dat edictul de toleranță în favoarea creștinismului. Dar, sfâșiat de luptele interne pentru putere, de creșterea luptei de clasă, de atacurile popoarelor din afară, Imperiul roman nu mai putea să revină la vechea lui strălucire. La sfârșitul sec. al IV-lea, Theodosius (379-395) a realizat ultima reunire a imperiului sub o singură autoritate. După moartea sa, imperiul s-a împărțit definitiv în formațiunile politice cunoscute sub numele de **Imperiul roman de apus** și **Imperiul roman de răsărit**.

În anul 410 Roma a fost ocupată și jefuită de vizigoți, conduși de Alaric și în 455 de vandali, conduși de Genserich. În anul 476 ultimul împărat roma, Romulus Augustus, a fost detronat de Odoacru, comandantul mercenarilor germani și pe teritoriul Italiei s-a constituit primul regat barbar. Imperiul roman de răsărit, adaptându-se, datorită unor condiții speciale, dezvoltării istorice, s-a transformat, în urma unor procese complexe, într-un stat feudal cunoscut sub numele de **Imperiul Bizantin**, care a continuat să existe până în secolul al XV-lea.

Colosseum (70-80) este cunoscut sub această denumire datorita unei statui gigantice a Împăratului Nero care se afla în apropierea sa, dar adevăratul său nume este **Amfiteatrul lui Flavian**. În el se desfășurau luptele dintre lei și creștini, precum și alte spectacole fiind una din cele mai cunoscute piese de arhitectură din lume.